

MATEUSZ GOLIŃSKI
Wrocław

RACHUNKI MIEJSKIE WROCŁAWIA Z 1390 ROKU

Większość zabytków rachunkowości miejskiej Wrocławia z XIV w. została już ogłoszona drukiem. Pozostaje to zasługą przede wszystkim Colmara Grünhagena, który w trzecim tomie *Codex Diplomaticus Silesiae* opublikował sporządzony w przez Samuela Beniamina Klosego odpis zaginionej w końcu XVIII w. księgi rachunkowej (*rationarium*) nazywanej *Henricus pauper*, zawierającej rozliczenia finansowe rady z lat 1299–1358. Dołączył doń edycje oryginałów m.in: rozliczenia finansowego rady (*ratio dominorum consulum*) z 1386 r., wraz z równoległym przytoczeniem danych analogicznego rozliczenia z 1387 r., dalej szczegółowego podsumowania przychodów i rozchodów miejskich (*liber civitatis rationum*) z tegoż 1387 r., a także fragmentu miejskiego rejestru czynszów z lat 50. XIV w. i pochodzącego z archiwum rady podsumowania wpływów i wydatków przynależnych monarsze w księstwie wrocławskim (*liber imperatoris*) z 1377 r.¹ Opisane wydawnictwo przynosi niemal wyczerpującą podstawę źródłową wiedzy o funkcjonowaniu finansów miejskich we wspomnianym okresie. Z tego punktu widzenia późniejsze edycje dwóch rejestrów czynszów z trzeciej ćwierci XIV w.², a także spisów podatkowych z lat 1370–1404³ noszą funkcje uzupełniające. Na ewentualne wydanie czekają już tylko dwie księgi rentowe (K 115,1–2, „Antiquarius”, *libri censuum* prowadzone systematycznie dla lat 1358–1425) – ewentualnie, gdyż zostały już intensywnie wykorzystane w historiografii, co może zniechęcać do podjęcia wysiłku edytorskiego⁴ – a jeden zabytek bezpośrednio odnoszący się do miejskiej

¹ *Henricus pauper. Rechnungen der Stadt Breslau von 1299–1358, nebst zwei Rationarien von 1386 und 1387, dem liber imperatoris vom Jahre 1377 und den ältesten Breslauer Statuten*, hrsg. von C. Grünhagen, (CDS, 3), Breslau 1860.

² M. Goliński, R. Żerelik, *Wrocławska miejska księga czynszów z połowy XIV wieku*, w: *Studia Średniowieczne*, red. W. Korta, (AUWr, No 1386, Historia 101), Wrocław 1992, s. 3–28; M. Goliński, *Druga wrocławska miejska księga czynszów z trzeciej ćwierci XIV wieku*, „Sobótka” 48 (1993), nr 1, s. 71–85. Noty z końca XIII i 1. poł. XIV w., zawierające wyimki najstarszych rejestrów czynszowych, opublikowano we wstępie do: *Breslauer Stadtbuch enthaltend die Rathslinie von 1287 ab*, hrsg. von H. Markgraf, O. Frenzel, (CDS, 11), Breslau 1882, s. LIX.

³ *Wrocławskie księgi szosu z lat 1370–1404*, wyd. M. Goliński, Wrocław 2008.

⁴ Por.: O. Beyer, *Schuldwesen der Stadt Breslau im 14. und 15. Jahrhundert mit besonderer Berücksichtigung der Verschuldung durch Rentenverkauf*, ZVGS 35 (1901); K. Kopiński, *Gospo-*

rachunkowości, brudnopis rozliczenia finansowego rady (*ratio dominorum consulum*) z 1390 r. stanowi właśnie przedmiot niniejszej edycji⁵. Tym samym możemy uznać, iż zapoczątkowana przed 150 laty inicjatywa opublikowania wszystkich najstarszych wrocławskich źródeł o charakterze finansowym zbliża się do końca, co w przyszłości pozwoli skupić się na edycji materiałów z XV w.

Rozliczenie za miniony rok finansowy ustępujący rajcy przedkładali nowym (*consules rationati sunt*) od kilku dni do kilku tygodni po wyborach, mających miejsce we Wrocławiu w Środę Popielcową⁶. Tak więc w przypadku 1390 r. rozliczenie sporządzić musiano po 16 lutego, obejmowało zaś ono okres całej poprzedniej kadencji, czyli po 3 III 1389 r., jakkolwiek źródło, którym dysponujemy, nie zawiera jednoznacznych elementów chronologicznych, które pozwoliłyby zweryfikować przedstawione założenie. Nadmienmy, iż wspomniana kadencja zamykała okres wyłącznych rządów elity ukształtowanej jeszcze za czasów panowania Karola IV, do nowej ekipy radzieckiej weszli już przedstawiciele burzącego się pospólstwa⁷. Rozliczenie spisane jedną ręką pomieszczono na 5 stronach zeszytu, stworzonego z 4 papierowych kart o wymiarach ok. 21,2×29,5 cm, jak wskazują ślady zgięć, pierwotnie nierówno złożonych na sześć. Poza nanieśionymi ołówkiem dziś używanymi sygnaturami i paginacją, na kartach brakuje wcześniejszych sygnatur, pieczęci czy zapisek archiwistów. Na ostatniej stronie znajdujemy tylko napisany średniowieczną ręką wyraz: *ladonken*, będący wprawką pisarską. Zeszyt zapewne został odnaleziony i zidentyfikowany dopiero pod koniec XIX w. (co tłumaczyłoby pominięcie go przez C. Grünhagena w 1860 r.), gdy został połączony z posiadającymi inny format fragmentami rachunków rady z XV i XVI w. i umieszczony z nimi we wspólnej tekturowej tece, której nadano w obrębie ówczesnego zespołu *Handschriften* (obecnie podzespół Księgi) *Stadtarchiv zu Breslau* sygnaturę K 29, obecnie nr 1146 w zespole Akta miasta Wrocławia Archiwum Państwowego we Wrocławiu. Sama jednostka otrzymała oznaczenie K 29,1. Brak wyróżnienia w obecnie stosowanej sygnaturze i paginacja ciągła świadczą, iż nie podtrzymano formalnej odrębności materiałów skupionych wewnątrz teki, która tym samym w ostatnich latach nabrała statusu jednostki archiwalnej. Za sprawą opracowanego pod koniec XIX w. *Katalog der Handschriften des Stadtarchivs zu Breslau*, czyli inwentarza książkowego zespołu, jednostka znana była kolejnym pokoleniom badaczy, niemniej nie budziła wśród nich większego zainteresowania (brak cytowań zawartości). Niewykluczone, iż wpływ na to miał sam zdawkowy, mało intrygujący opis całej teki, przejęty przez obecnie obowiązujący inwentarz, w którym określa się ją jako brud-

darcze i społeczne kontakty Torunia z Wrocławiem w późnym średniowieczu, Toruń 2005; G. Myśliwski, *Wrocław w przestrzeni gospodarczej Europy (XIII–XV wiek). Centrum czy peryferie?*, Wrocław 2009.

⁵ APWr, AmWr, nr 1146 (K 29,1).

⁶ CDS 3, *passim*; T. Goerlitz, *Verfassung, Verwaltung und Recht der Stadt Breslau*, Tl. I: *Mittelalter*, Würzburg 1962, s. 47.

⁷ CDS 11, s. XX–XXIII i 20, gdzie skład rady i ławy kadencji 1389/1390.

nopisy rachunków z lat 1390–1585, co z resztą w przypadku późniejszych fragmentów nie do końca jest ścisłe⁸.

Brudnopiśmienny charakter samego interesującego nas źródła nie ulega raczej wątpliwości – sugeruje go zewnętrzna forma, przekreślenia, dopiski, a także niekonsekwentny, najpierw łaciński, potem niemiecki język zapisu (językiem czystopisów wrocławskich rachunków, poza wtrąconymi notami, pozostawała łacina). Porównanie z rozliczeniami rady najbliższymi czasowo i merytorycznie, z lat 1386 i 1387⁹, wykazuje istnienie poważnych braków, które zrzucić można właśnie na karb brudnopisu, ale i elementów oryginalnych, nieobecnych w czystopisach, choć sporządzonych według tego samego wzorca. To, że wynikająca ze schematyczności powtarzalność rozliczeń odnosiła się tylko do ich krótkich serii, nie jest zaskoczeniem, taki sam wniosek wypływa z wcześniejszego materiału zawartego w *Henricus Pauper*¹⁰. Należy więc podkreślić, iż w rozliczeniu z 1390 r. nie uwzględniono, wówczas normalnie doliczanych do budżetu, środków uzyskanych ze sprzedaży przez radę czynszów, czyli rent dziedzicznych i dożywotnich. Skądinąd wiemy, iż w 1390 r. pochodziło z nich 800 grzywien, a w 1389 r. aż 1953 grzywiny groszy¹¹. Trudno przypuszczać istnienie w kasie ogromnych, niewykorzystanych zasobów gotówki w okresie, gdy miasto borykało się z katastrofalnym zadłużeniem. Tak więc podobnie po stronie rozchodów musiały istnieć poważne pozycje nieuwzględnione w rozliczeniu, na których pokrycie poszły środki ze sprzedaży czynszów. Powodem opisanej luki nie musi być przy tym tylko brudnopiśmienny charakter zestawienia. Analogicznie nie sposób zestawić ze sobą sum podanych we wspomnianym rozliczeniu z 1387 r. i w pełnym podsumowaniu z tegoż roku¹², albo sum znanych z dwóch fragmentów rozliczeń z 1346 r.¹³ Z drugiej zaś strony posiadamy wspomniane elementy oryginalne, znane tylko z naszego źródła i stanowiące dodatkowe uzasadnienie dla jego wydania. Pozwalają one np. spojrzeć na nowo na kwestię tworzenia tzw. urzędów, zarządów przedsiębiorstwami i przedsięwzięciami miejskimi, wyraźnie wykazując ich istnienie w końcu XIV w., a nie dopiero w głębi kolejnego stulecia¹⁴.

* * *

Aby nie potęgować „kaleczenia” znakami edytorskimi krótkiego tekstu, w poniższej edycji zrezygnowano z potwierdzania przypadków błędnej (przekreślonej)

⁸ Mimo wydzielenia w dawnym inwentarzu tytułu jednostki, wbrew przyjętym zasadom nie podano jej fizycznemu opisowi, co sugerować może po prostu jej zlekceważenie. Równie zdawkowo: E. Herrmann, *Abgabenrecht der Stadt Breslau im Mittelalter und Neuzeit bis zum Ende des 18. Jahrhunderts*, Breslau 1941, s. 23.

⁹ AmWr, nr 1142, 1143 (K 18, K 19); CDS 3, s. 114–118.

¹⁰ Por. CDS 3, s. 1–88.

¹¹ O. Beyer, *op. cit.*, s. 97.

¹² AmWr, nr 1147 (K 30); CDS 3, 121–149.

¹³ CDS 3, s. 57–58, 71–72. Z korektą daty „1332” (*ibidem*, s. 57) na 1346 za ustaleniami: E. Maetschke, *Der Breslauer Stadthaushalt in der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts*, ZVGS 69 (1935), s. 75; T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 73.

¹⁴ Por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 41.

formy zapisu słów. Dla skrócenia przypisów, aby rażąco nie przerosły źródła, uproszczono zawarte w nich komentarze (zwłaszcza że nie są to kwestie nowe w historiografii lokalnej), zrezygnowano z szerszego odsyłania do literatury, lub w ogóle nie odsyłało do niej, gdy nie było to konieczne dla zrozumienia przekazu. Również w tym samym celu zrezygnowano z odsyłania do konkretnych stron w Grünhagenowskiej edycji rachunków, pozostawiając jako wskazówki jedynie daty roczne (dla uniknięcia nieporozumień konsekwentnie podawano daty wystawienia rozliczeń, nie zaś lata, do których miałyby się one odnosić). Podobnie poprzestano na ogólnym odsyłaniu do wydanych rejestrów czynszów. Zachowano cyfry rzymskie. Przy kwotach zachowano skrótów źródłowych jednostek przeliczeniowych i monetarnych: *mrc.* / *mr.* – *marca* (grzywna), *f.* – *fertonus* (wiardunek, $\frac{1}{4}$ grzywny), *scot.* / *sco.* – *scotus* (skojec, $\frac{1}{6}$ wiardunka), *g.* – *grossus* (grosz, $\frac{1}{48}$ grzywny), *qrt.* – *quarta* (kwarta, $\frac{1}{4}$ skojca). Zastosowano następujące znaki edytorskie: [] uwaga od wydawcy, () opuszczone litery, /- -/ skreślenie, /= =/ tekst usunięty, < > dopisek, — tekst nieczytelny, [?] wątpliwość. Ujednolicenie pisowni ograniczono do małych liter na początkach wyrazów z wyjątkiem nazw własnych, wyeliminowano podwójne f z początków wyrazów, wprowadzono też interpunkcję.

* * *

[s. 1]

Racio dominorum consulum de anno domini millesimo CCC^{mo} nonagesimo. Percepta.

Primo de exaccione simplicii infra mediam marcam¹, inferius recepta super festum Walpurgis:

Mercatorum². Nicolaus Frankckinstein et Paulus Czippirney presentaverunt XXII mrc.

Carnificum. Petir Nebeger et Conradus Swynsberg presentaverunt XXIX mrc. VI scot.

Magnum quartale. Petir Tyncz et Wyngasse presentaverunt XXXIX mrc. XIII scot.

Pellificum. Paulus Grunynk et Johannes Rewber presentaverunt XXII mrc.

Brasiatorum. Hensil Wynant et Johannes Gramschicz presentaverunt XXII mrc. VIII scot.

Noe Ciuitatis et Arene. Tycze Frytag et Bartholomeus Ber presentaverunt XII mr. VIII scot.

Platea Gallicana. Martinus Snorrebein et Petrus Hunerman presentaverunt XI mr. VII sc.

¹ Z szosu – zwykłego podatku bezpośredniego, majątkowo-dochodowego i od nieruchomości – od płatników uiszczających po mniej niż pół grzywny (por. E. Herrmann, *Abgabenrecht der Stadt Breslau im Mittelalter und Neuzeit bis zum Ende des 18. Jahrhunderts*, Breslau 1941, s. 53–54), zebranego w ich miejscach zamieszkania przez wymienionych, ciągle zmieniających się poborców w 4 składkach: 1 V, 24 VI i 25 XII (podwójna).

² W domyśle: *in quartali*. Poniższy podział fiskalny miasta obejmował „kwartały”: Kupców, Rzeźników, Wielki, Kuśnierzy, Słodowników, Nowe Miasto i Piasek oraz ul. Galijską (por. E. Herrmann, *op. cit.*, s. 19–21). Na każdy przypadało po dwóch poborców (kolektorów) wyznaczonych spośród pospólstwa.

Vigiles in foro³ presentaverunt II mrc. I scot.

Summa huius II^C. VI mr. I f.

Eodem tempore consules perceperunt de exaccione citra et ultra mediam marcam⁴ dupliciter.

Summa /-II-/ III^C. XXXIII. [mr.] VIII scot.

Summa ambarum exaccionum tam infra quam ultra mediam marcam facit IV^C. mr. XXXIX. [mr.] XIII scot.

De exaccione simplici recepta circa festum sancti Johannis Baptiste:

Mercatorum. Michil Wylkow et Paulus Czippirney presentaverunt XIX mrc. XX scot.

Carnificum. Nicolaus Rassilwicz et Deckintychs presentaverunt XXVIII mr.

Magnum quartale. Heinricus Wonschilburg et Paulus Theschenicz presentaverunt XLII mr IX scot.

Pellificum. Leypener et Junge Lowde presentaverunt XIX mrc. I f.

Brasiatorum. Mathis Adam et Nicolaus Heydehain presentaverunt XXIII mrc. III scot.

Noe Ciuitatis et Arene. Hensil Monsterberg et Ottho Tamme presentaverunt XII mr. VIII scot.

Plathea Gallicana. Platener et Nicolaus Hirsberg presentaverunt XII mr. III scot.

Vigiles in foro presentaverunt VII f.

Summa huius II^C. mr. VII mr. I g.⁵

De exaccione dupliciter recepta circa festum Natiuitatis Christi inferius:

Mercatorum. Mathis Jencz et Johannes Sagan presentaverunt XLIII mr. I g.

Carnificum. Nicklos Molner et Hundisfelt presentaverunt XXXIX mrc. III f.

Magnum quartale. Jungenytsche et Petrus Tschenicz presentaverunt LXI mr.

Pellificum. Conradus Vyow et Lenhard Rosintal presentaverunt XLI mrc. II scot.

Brasiatorum. Hensil Wynant et Johannes Jowir presentaverunt L mrc. III f. I g.

Noe Ciuitatis et Arene. Keseling, Bartholomeus Ber presentaverunt XXII mr I f.

Platea Gallicana. Jo Platener et Avenulf [?]⁶ presentaverunt XXI mr.

Vigiles in foro presentaverunt III mrc.

Summa III^C. mrc. XXXII mrc.

Eodem tempore domini consules perceperunt de exaccione citra et ultra mediam marcam dupliciter.

Summa III^C. mr. VI mr. <XIII sco.>

Item de carnificibus XIII mrc. II scot.⁷

³ Strażnicy na Rynku musieli ściągać jakąś formę podatku (może pośredniego od określonych transakcji), skoro począwszy od rachunków z 1386 r., pochodzące od nich kwoty wliczono do szosu.

⁴ Z szosu od płatników uiszczających po pół grzywny lub więcej bezpośrednio rajcom na ratuszu w dwóch podwójnych składkach: 1 V i 25 XII.

⁵ Końcówka sumy zaniżona, zamiast I g. winno być I f. Błąd powtórzony w dalszych podsumowaniach.

⁶ Może zniekształcone: *Aneual*.

⁷ Kwoty nie uwzględniono w podsumowaniu. Zapewne zaległa rata z kwartału Rzeźników, być może włączona do właściwej pozycji.

<Summa ambarum VI^C. mr. XXXVIII mr. XIII sco.⁸>

Summa tocius exaccionis per totum annum infra et ultra mediam marcam XIII^C. mrc. XXXV mrc. ƒV scot.

[s. 2]

De schrotamecht⁹, von koffhuse¹⁰, wynekellern¹¹, hopphinhuse¹².

Summa II^C. mrc. XƒX mr. I scot.

Von dem sa^elcze¹³, brotwachin¹⁴, streychgelt¹⁵, von der wischwache¹⁶, von der ladunge¹⁷ vnd der kornwache¹⁸.

Summa II^C. mrc. XXXIX mr. V scot.

Vom erbczinse¹⁹, fuerphennyng²⁰, von muwerczinse²¹, von den kuchelern²² vnd badestobin²³ vnd wyghusern²⁴ vnd von andirn czinse den dy stat hat.

⁸ Końcówka sumy zawyżona, zamiast *XIII sco.* winno być *XIII sco.* Błąd powtórzony w dalszych podsumowaniach.

⁹ Czysznz z urzędu szrotu, monopolu na transport po mieście przywiezionych doń towarów w beczkach, nadanego miastu przez Henryka IV w 1273 r. (SUB, hrsg. von W. Irgang, Bd. 4, Köln / Wien 1988 – dalej: SUB 4 – nr 209), odnotowywany w rachunkach od 1299 r. i w rejestrach czynszowych (por. T. Goerlitz, *Verfassung, Verwaltung und Recht der Stadt Breslau*, Tl. I: *Mittelalter*, Würzburg 1962, s. 71).

¹⁰ Z sukienic, wg rejestrów czynszów i rachunków z 1387 r., chodziło o czynsz od tkaczy i prządaków, dopuszczonych do ograniczonej sprzedaży swych wyrobów w przejściu pomiędzy rzędami komór w sukienicach. Pośrednio stan taki potwierdzają już statuty rzemieślnicze z przeł. XIII/XIV w. (*Breslauer Urkundenbuch*, hrsg. von G. Korn, Breslau 1870 (dalej: BUB), nr 68 art. 7 p. 1 i 4, art. 15 p. 1), jakkolwiek mówiąca o tym pozycja w wykazie dochodów miejskich nie pojawiła się do 1358 r.

¹¹ Czysznz z piwnic na wino, pod ratuszem, odnotowywany w różnych formach zapisu oraz liczbie pojedynczej lub mnogiej od 1301 r. i od najstarszego rejestru czynszów, a interpretowany jako dochody z miejskiego monopolu na wyszynk wina (por. E. Herrmann, *op. cit.*, s. 63).

¹² Czysznz z tzw. domu chmielu na Rynku, związanego z miejskim monopolem na obrót tym towarem (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 74). W tym brzmieniu pozycja odnotowywana od 1350 r. i w rejestrach czynszów.

¹³ Czysznz z handlu solą, będącego na mocy przywileju Jana Luksemburskiego z 1336 r. monopolem miejskim (BUB, nr 151). W brzmieniu „z soli” pozycja odnotowywana od 1342 r. (także jako *de lucro salis* – 1339, *de censu salis* – 1343) i w spisach czynszów.

¹⁴ Czysznz z tytułu ochrony i nadzoru handlu chlebem, notowany od 1346 r. i w rejestrach czynszów, zasady ściągania nieznanne.

¹⁵ Czysznz nierozpoznany, zawsze związany z powyższym, wywodzony od jakiegoś pomiaru, jw.

¹⁶ Czysznz z tytułu ochrony i nadzoru handlu rybami, jw.

¹⁷ Czysznz nierozpoznany, zawsze związany z powyższym, jw.

¹⁸ Czysznz z tytułu ochrony i nadzoru handlu zbożem, jw.

¹⁹ Czysznz gruntowy, od momentu lokacji należny panu z działki siedliskowej lub jej części, zapewne przed 1301 r. odstąpiony przez księcia miastu, notowany jako odrębna pozycja budżetu od 1317 r.

²⁰ Podatek ogniowy, płacony od działki lub jej części, znany od 1342 r., odnotowywany od 1346 r.

²¹ Czysznz murowy, płacony od długości odcinka, na którym działka przylegała do wewnętrznego muru miejskiego, odnotowywany od 1346 r., listy jego płatników umieszczano w rejestrach czynszów.

²² Czysznz od wytwórców pierników (*Pfefferküchler*), jak zwykle się interpretować źródłowe nazwy zawodu zawierające człon *kuchen* – ciastko, lub *tortula* – placek, obwarzanek. Pozycja odnotowywana od 1355 r., niewiele wcześniej pojawiła się w rejestrach czynszów, za stragany na Rynku.

²³ Czysznz z łaźni, w rachunkach z jednej jak w 1309 r., z czterech jak w 1312 r., w rejestrach czynszów (w tym najstarszym) z kilku, w końcu po przyłączeniu Nowego Miasta z pięciu obiektów.

²⁴ Czysznz za wynajem wież mieszkalnych w obwodzie murów miejskich, odnotowywany od 1356 r. i w rejestrach czynszów.

Summa II^C. mrc. XXXIV mrc. VIII scot.

Vom wokhuse²⁵, von brotbenckin²⁶, von schubenckin²⁷, von laderbenckin²⁸, von den czichenem²⁹, von den <wildbretern³⁰> /=—=/
 Summa C mrc. X mr. I mr.

Von dem brynnegadem³¹, vom ramgelde³², von den buden vm jormarkte³³, von smerbudin³⁴ vnd von den tormen³⁵.

Summa LX mrc. III f. I g.

Vom neuwenhu^{se}³⁶, von czigilschunen an czigiln vnd an gereytemgelde³⁷, vom kalke³⁸, von den budin da man dy gesalczinfysche ynne vorkafft³⁹, von wassirczo-

²⁵ Czynsz z ważnicy (wagi miejskiej na Rynku), odnotowywany od 1340 r. i w rejestrach czynszów. O przymusie wagi potwierdzonym przywilejem Karola IV z 1352 r. (BUB, nr 206) i opłatach: E. Herrmann, *op. cit.*, s. 74–75; T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 72–73.

²⁶ Czynsz z ław chlebowych (w tym czasie już w szmatruzie na Rynku), odnotowywany od 1303 r. i w rejestrach czynszowych.

²⁷ Czynsz z ław obuwniczych (jw.), odnotowywany od 1299 r. i w rejestrach czynszowych.

²⁸ Czynsz z ław skórzanych (jw.), wyszczególniony w 1387 r. i wcześniej w rejestrach czynszowych.

²⁹ Od poszewkarzy, czyli tkaczy lnianych (płócienników), za ich stoiska, pozycja odnotowywana od 1299 r. Początkowo zajmowali przestrzeń w ratuszu, następnie przenieśli się do bud nazywanych podcieniami w bloku śródrinkowym.

³⁰ Czynsz od sprzedawców dziczyzny handlujących na Rynku, odnotowany w 1386 i 1387 r., od ok. poł. XIV w. w rejestrach czynszowych.

³¹ Czynsz z topni kruszców obok ratusza, odnotowywany od 1299 r. i w rejestrach czynszów.

³² Świadczenie z ram sukienniczych, pozycja odnotowywana od 1386 r. Tytułem do jego ściągania być może była przestrzeń zajmowana przez ramy w obrębie murów, kosztem zabudowy.

³³ Z bud jarmarcznych, pozycja odnotowywana od 1386 r. Wg rachunków z 1387 r. jednakowe kwoty wpłynęły w trzech terminach targowych: w środę po niedzieli *Letare* (czyli za jarmark w Śródpociu, ustanowiony po 1337 r. na podstawie przywileju Jana Luksemburskiego), w wigilię św. Piotra i Pawła (28 czerwca, czyli za tradycyjny jarmark świętojański 24 czerwca–1 lipca) i w środę przed św. Andrzejem, 28 listopada, jeśli 1386 r., lub 27 listopada, jeśli 1387 r., czyli zbyt późno w stosunku do teoretycznego terminu jarmarku elżbietańskiego (19 listopada), ustanowionego przez Karola IV w 1374 r. (por. G. Myśliwski, *Wrocław w przestrzeni gospodarczej Europy (XIII–XV wiek). Centrum czy peryferie?*, Wrocław 2009, s. 128–132). Należy więc przyjąć, iż ten ostatni odbył się ok. oktawy św. Elżbiety.

³⁴ Czynsz z bud z łojem na ulicach, odnotowywany od 1355 r. i w rejestrach czynszowych.

³⁵ Czynsz za wynajem wież w obwodzie murów miejskich, odnotowywany jw. Nie wiadomo, co stanowiło o ich rozróżnieniu w stosunku do obiektów wspomnianych w przyp. 24.

³⁶ Czynsz z tzw. nowego domu, czyli części ratusza, ze stoisk w okresie jarmarków (w terminach wspomnianych w przyp. 33), odnotowywany od 1354 r. i w rejestrach czynszowych. Odnotowywano także czynsz z położonej pod nim piwnicy.

³⁷ W produktach i gotówce z cegielni miejskiej, posiadającej w swej branży monopol, pozycja odnotowywana od 1312 r. w brzmieniu „z pieca”, potem „z szopy” ceglarskiej. Sformułowanie użyte w 1355 r.: *in lucro ultra omnes sumptus* świadczy, iż w ten sposób zapisywano dochody, ale też dysponujemy przykładem z 1387 r. równoległego odnotowywania kwot związanych z cegielnią po stronach przychodów i rozchodów.

³⁸ Z wapna palonego, stanowiącego monopol miejski. W latach 1386–1387 odnotowano miejscowości, skąd je sprowadzano, o innych T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 75.

³⁹ Z bud z solonymi rybami, inaczej zapisana pozycja odnosząca się do tegoż asortymentu odnotowana w 1386 r. Budami tymi mogły być wspomniane kilkadziesiąt lat później, jako uiszczające czynsz, stare budy śledziowe, ulokowane prawdopodobnie na Rynku (por. M. Goliński, R. Żerelik, *Księga podatkowa miasta Wrocławia z drugiej połowy XV wieku*, „Sobótka” 47, 1992, nr 3–4, s. 446–447).

e¹⁴⁰, von den walkmoln⁴¹ vnd sleffmoln⁴².

Summa III^C. mr. X mr. VIII scot. I qrt.

Vom Neuwendorffe⁴³, von Leymgrubin⁴⁴, von dem plan hindir seyn(t) Nicklos⁴⁵, von dem Eychwalde⁴⁶, von den garten vnd von den wesin hindir synte Johannes vnd hindir seynt Veczencz⁴⁷ vnd von den moln⁴⁸.

Summa V^C. mrc. XIII mr. VIII scot.

Von scheppinbrifen⁴⁹, von der ynnunge⁵⁰, von dem dorffe czu Scheytenik, vom czinse der da gefelt vom ackir, von dem morgin, von den wesin vnd von der weyde vnd von dem vy^{e51}, vom dorffe czu Koball, von dem czinse der da gefelt von ac-

⁴⁰ Z cła wodnego, pozycja odnotowywana od 1346 r. i w rejestrach czynszów. Cło zakupione przez miasto w dwóch etapach, w 1345 i 1386 r., obejmowało splawiane drewno (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 58).

⁴¹ Z foluszy, wpływy z jednego folusza (a raczej z udziałów w nim) odnotowywano od 1346 r. i w rejestrach czynszowych, w liczbie mnogiej w 1386 r., wg rachunków z 1387 r. chodziło o dwa urządzenia, za których użytkowanie płaciły cechy tkaczy, staromiejski i nowomiejski.

⁴² Ze szlifierni, wpływy z jednej odnotowano w 1386 i 1387 r. (pochodzące od trzech osób). Być może liczba mnoga była tu skutkiem wspólnego potraktowania z pobliskim tartakiem (*bretmol*), zob. 1387 r., gdzie umowa o wynajęcie tartaku miejskiego.

⁴³ Z „Nowej Wsi koło glinianek”, inaczej „koło szubienicy”, zagrodniczej wsi czynszowej, zwanej niekiedy Gliniankami (jak w 1387 r.), która to nazwa potem do niej przyłgnęła, lokowanej przez radę w 1346 r. na 144 $\frac{1}{3}$ morgi dawnych pastwisk miejskich. Czynsz z osady przekazywany przez sołtysa odnotowywano od 1355 r. i w rejestrach czynszowych, osobno uwzględniano czynsz od 23 zagrodników z tejże Nowej Wsi dzierzawiących 33 morgi na Wygonie przed Bramą Świdnicką.

⁴⁴ Z Glinianek, pozycja odnotowywana także od 1355 r. Uwzględniając równoległe wymienienie Nowej Wsi, założyć należy, iż tu, jak i w większości przypadków chodziło nie o nazwę osady, lecz nazwę terenową. Rejestry czynszów wymieniały w tej okolicy 16 mórg pól „koło szubienicy” (może późniejsze Pola Stawowe) i puszczone przez miasto w najem rybołówstwo „koło glinianek”, wg rachunków z 1387 r. na stawie rybnym „koło szubienicy”.

⁴⁵ Z „równiny” (błoni) z tyłu kościoła św. Mikołaja na Szczepinie. Czynsz *de planicie Sti. Nicolai* przekazywany przez jakiegoś sołtysa odnotowano w 1386 i 1387 r. Przed Bramą Mikołajską rozciągał się wygon, stanowiący fragment pierwotnych pastwisk miejskich, wpływy *de pascuis Sancti Nicolai* odnotowywano od 1303 r.

⁴⁶ Z Lasu lub Zagajnika Dębowego, Dąbrowy (nazwa terenowa w rejonie za klasztorem św. Wincentego na Ołbinie), pozycje *de quercino*, *de querneto*, *von dem eychposche* odnotowywano od 1346 r. i w rejestrach czynszów. Wg rachunków z 1387 r. chodziło o czynsz z rybołówstwa – *de piscatura ante quernetum*.

⁴⁷ Z ogrodów i łąk z tyłu katedry św. Jana na Ostrowie Tumskim i klasztoru św. Wincentego na Ołbinie. Tak samo w 1386 r., z samych łąk w 1387 r., z łąki za Św. Janem we wcześniejszym rejestrze czynszów.

⁴⁸ Z młynów. Wpływy z młyna miejskiego odnotowywano od 1303 r. i w najstarszym rejestrze czynszów, po tym zaś, jak od lat 30. XIV w. zainwestowano w „nowe młyny” znaczne kwoty, wykazywane sumy przychodów (dochodów?) z młynów szły w setki grzywien. Osobną pozycję stanowił czynsz z młyna na fosie (por. 1387 r. i rejestry czynszów).

⁴⁹ Z opłat kancelaryjnych za wystawianie dokumentów ławniczych, pozycja odnotowywana od 1351 r.

⁵⁰ Z opłat za przyjęcie do cechu. Na podstawie przywileju Henryka IV z 1273 r. ich $\frac{2}{3}$ przypadało miastu (SUB 4, nr 209), pozycja odnotowywana od 1299 r. i od najstarszego rejestru czynszów (por. E. Herrmann, *op. cit.*, s. 72–73).

⁵¹ Ze wsi Szczytniki z czynszów z użytków rolnych. Posiadłość ($\frac{2}{3}$ arealu wsi) kupiona przez radę w 1318 r., powiększona w 1337 r. Czynsze wykazywane od 1323 r. W 1387 r. składały się na nie

kirn, von der weyde, von der wyschery do selbyst⁵², von der wyschery yn der Wallgassin⁵³, von der wyschery genseyt der Odir⁵⁴ vnd von der weyde vom vy⁵⁵.

Summa C mrc. If mrc. I g.

Vom gerychte⁵⁶, von totslegin⁵⁷, von bussin⁵⁸, von nachtgehin⁵⁹, vom roskoppe⁶⁰, vom Swidnytschinbyre⁶¹, von wanmossir⁶².

Summa LXXX mrc.

[s. 3]

So habyn vns dy alden ratlewte gelasin an sa^elcze beyde von Crokow vnd von Halle, an leyeme, an czygel, an kalke, an czymmihulcze, an ysin, an salnitri, an schuldin⁶³, do ist vns von wordin III^C. mrc. VIII mrc. f f.

<So haben wir aussyrsten an gewissen schulden, daz — nich ingefordern noch eyne ze. ms [?] LXXVI mr.>

świadczenia z pastwisk, ogrodów, bydła, łąk, zarośli, pól ornych i zarosłych trawą oraz od rybaków (por. też rejestr czynszów), a także udział w opłatach dla pasterzy za wypasane przez nich świnię, kozy i bydło.

⁵² Ze wsi Kowale z czynszów z użytków rolnych. Posiadłość skupowana przez radę w latach 1345–1346 i 1351. Czysze wykazywane od 1347 r. W 1387 r. składały się na nie: renta przekazywana przez sołtysa ze wsi (z 15 łańów wg spisu czynszowego) i z rybołówstwa oraz wpływy z pastwisk i lasu.

⁵³ Z rybołówstwa na ul. Walońskiej (także *in platea ranarum*), czyli przedmieściu wschodnim. Renta pieniężna i naturalna od tamtejszych rybaków odnotowana w rejestrze czynszów, w 1387 r. tylko pieniężna.

⁵⁴ Z rybołówstwa z przeciwległego (tj. prawego) brzegu Odry, pozycja odnotowana w 1386 r.

⁵⁵ Za wypas bydła za Odrą, w 1386 r. odnotowano wpływy *de pascuis pecorum et pecudum, ibidem*, w 1387 r. *pastores ultra Odram* musieli dzielić się z miastem wynagrodzeniem za wypas świń, kóz i bydła.

⁵⁶ Z opłat i kar sądowych. Odnotowane też w 1386 r. wpływy *de judiciis* i precyzyjniej w 1387 r. *de penis iudicii* mogły być tożsame z pozycją *de advocatia*, pojawiającą się od 1302 r., tj. od momentu, kiedy pierwsze stopniowo przejmowane przez radę udziały w landwójtostwach i wójtostwach dziedzicznych, nowomiejskim i staromiejskim, zaczęły przynosić korzyści (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 31–33).

⁵⁷ Z zabójstw, pozycja odnotowana w 1386 r. (*de homicidiis*). Zapewne koszty sądowe i kancelaryjne ponoszone przez sprawcę przy okazji wypłaty główczyzny i ugody z rodziną ofiary, możliwe także dokonywane przy tej okazji celowe zapisy na rzecz miasta (por. D. Adamska, P. Nocuń, „Czu troste und czu hulfe des zele”. *Późnośredniowieczne ugody kompozycyjne z terenu Śląska*, „Sobótka” 59, 2004, nr 2, s. 122, 125 i n., 132).

⁵⁸ Z kar za wykroczenia (*de excessibus*) przeciwko wilkierzom rady i statutom cechowym (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 80–81), pozycja odnotowywana od 1345 r.

⁵⁹ Z kar za nocne włóczęgostwo (*de noctivagis*), pozycja odnotowywana od 1309 r.

⁶⁰ Może myto od koni? Pozycja odnotowana w 1386 r.

⁶¹ Z monopolu na wyszynk piwa świdnickiego w piwnicy radzieckiej pod ratuszem (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 71–72), pozycja odnotowywana od 1343 r.

⁶² Z kar za niepełne miary, pozycja odnotowywana od 1318 r. (*de iniustus modiis, de injusta mensura*), por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 80.

⁶³ Przejęte po poprzednikach aktywa w środkach materiałowych, pieniężnych oraz należnościach zwyczajowo doliczane do budżetu. Bardzo podobnie wśród środków przekazanych w 1387 r. następcom znalazły się: sól z Krakowa i Halle, w cegielni glina, drewno opałowe i cegły, wapno, drewno budowlane i żelazo. Zapas saletry powstać mógł w związku z produkcją prochu.

Summa omnium perceptorum III^M. mrc. /=III^H=/ ^C. /-mrc. XIII-/ <XXX /-VIII mr. / I^HX> mrc. XI scot. I qrt.⁶⁴

Nunc sequuntur distributa de anno predicto:

Primo dy alden ratman, dy vor sossin blebyn schuldig an czinsin XI mrc., dy mu-
stin dyse gelden⁶⁵.

Dornoch vnsirm hern dem kunynge vom geschosse vnd von monczegelde⁶⁶.

Summa V^C. mrc. LX mrc.

Item von den czinsin den dy stat schuldig ist den leutin vnd dys jar vorguldin hat⁶⁷.

Summa XII^C. mrc. LXXX mrc. II mrc. IX sco.

Item /-so hat man vor irt-/ czu erunge, dy man dys jar den furstin getan hat, als
vnsirm hern dem byschofe von Bresslaw vnd andirn furstin vnd grofen vnd hern,
beyde rytirn vnd knechtin vnd gesten, dy dys jar dy stat gesucht han⁶⁸. Vnd ouch
vff dy reyse vnd botyn czu vnsirm hern dem kunynge vnd andirn furstin durch der
stat vnd des landis frede vnd nucz wyll⁶⁹.

Summa C. /-XIX-/ mrc. XIX mrc. II scot. I qrt.

Item czu erunge dy man dem hauptmanne⁷⁰ vnd herr(n) Benyschs von Kuschnyk⁷¹
vnd erym gesynde vnd geseln, beyde ritirn vnd knechtin, hen wir getan hat <geert
vnd mit en vorzeit>⁷².

Summa C mrc. XXIX mrc. XIII^H scot. I qrt.

Item vff den grabin⁷³ vnd vff daz vbir hindir der ko^etelmol⁷⁴ vnd vff dy muwir by
dem grupintore⁷⁵.

Summa C mrc. LXXX mrc. I f.

⁶⁴ Zapewne 3638,5 mr. 11 sco. 1 qrt., kiedy winno być 3438,5 mr. 11 sco. 1 qrt. Albo więc opu-
szczono pozycję z kwotą 200 grzywien, albo – co bardziej prawdopodobne – na skutek skreśleń
i poprawek pomyłono się w zapisie sumy, gubiąc minus. Winno było być: III^M. min. C mrc. XXXI^H
mrc.

⁶⁵ Odwlekanie płatności rent brało się z przeciążenia budżetu obsługą długu publicznego.

⁶⁶ Stała renta monarsza: 400 grzywien szosu i 160 grzywien daniny menniczej. O podziale tej
drugiej i beneficjentach: T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 45–47.

⁶⁷ W 1387 r. dług publiczny obsługiwany niniejszymi czynszami wynosił ok. 15 000 grzywien
(O. Beyer, *Schuldwesen der Stadt Breslau im 14. und 15. Jahrhundert mit besonderer Berück-
sichtigung der Verschuldung durch Rentenverkauf*, ZVGS 35 (1901), s. 87, 95).

⁶⁸ Koszty reprezentacyjne, odnotowywane od 1299 r., ich struktura ujawniona w 1387 r.

⁶⁹ Koszty podróży rajców i poselstw, odnotowywane od 1299 r. Podkreślenie ich celu podobne
jak w 1386 r.

⁷⁰ Starostą tym zapewne był Henryk z Duby, który w 1389 r. zmienił na urządzenie Hermana z Cho-
ustnika (E. Wólkiewicz, *Capitaneus Slesie. Królewscy namiestnicy księstwa wrocławskiego i Ślą-
ska w XIV i XV wieku*, w: *Monarchia w średniowieczu – władza nad ludźmi, władza nad terytorium...*,
red. J. Pysiak, A. Pieniądz-Skrzypczak, M.R. Pauk, Warszawa / Kraków 2002, s. 225).

⁷¹ Benesz z Choustnika, starosta świdnicki formalnie w służbie książęcej (por. *Landbuch księstw
świdnickiego i jaworskiego*, wyd. T. Jurek, t. 2: 1385–1395, Poznań 2000, wg indeksu).

⁷² Ciąg dalszy kosztów reprezentacyjnych, nietypowe w rachunkach oddzielenie od wyżej wy-
mienionych biskupa i książąt reprezentantów monarchii.

⁷³ Brak dookreślenia sugeruje, iż chodziło ogólnie o nakłady na fosy miejskie.

⁷⁴ Na nabrzeże Odry z tyłu młyna biorącego swą nazwę od pobliskiej rzeźni (*kottilhof*).

⁷⁵ Na mur koło Bramy Krupniczej, jak nazywano zewnętrzną Bramę Oławską.

[s. 4]

Item vff dy czigilschunen vnd vff daz gebude, der vff vnd vmme czwe neweschiff geladen myt kalke⁷⁶ vnd daz man gebessirt hat dy temme vnd dy bruckin vmm dy stat, beyde hulczin vnd steyny⁷⁷, vnd vff alle bru^oche der temme vmme dy stat⁷⁸ vnd vff dy wykhusir⁷⁹.

Summa III^C. mrc. III mrc. II scot.

Item vff der stat gesynde, als den statschrybern, scheppinschiber(n), den foytin, Godyn⁸⁰, Swinsberge vnd seyn geseln⁸¹, den wechtern wff den turmyn, den dynern vff den torn vnd andirn der stat dynern, <cirkelern⁸²>⁸³.

Summa II^C. mrc. X mrc.

Item vff daz durff Scheytnyk vnd Kobal, do hat man dy bruikin gemacht vnd dy wege, grasheuwern, reysheuwern vnd dy bome vnd wyden besnytylt habin vnd andirn erbeter, dy daselbyst geerbeyt habin vnd daz man den myst vs der stat gefurt hat vnd den marktnechtin⁸⁴.

Summa XXIX mrc. XI scot. I qrt.

Item vff dy gemeynen bewe yn der stat, alz Baruchs hus by dem neuwen tore⁸⁵ vnd andir tor, dy man gebessirt hat /-vnd wff dy steynbruckin yn der muwir yn der stat-/ vnd vff daz wassir rad⁸⁶.

⁷⁶ Por. wydatki na cegielnię i wapno rozpisane w 1387 r. *Ibidem* o statku mogącym, tak jak dwa nowe, tutaj wspomniane, służyć do transportu wapna. O transporcie wodą wapieni z Opola do prażenia we Wrocławiu: T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 75.

⁷⁷ Ulepszenie, a raczej naprawa drewnianych i kamiennych grobli (tam) oraz mostów wokół miasta, w przypadku tych ostatnich pozostaje dwuznaczne, mogąc się również odnosić do moszczenia i brukowania dróg dojazdowych. Nakłady na „mosty” odnotowywano od 1299 r.

⁷⁸ Wszelakie inwestycje na groble, jak trafnie ujęto: *pro Odera ad civitatem reducenda* (1305), odnotowywano od 1299 r.

⁷⁹ Odnotowywane wydatki na wieże w obwodzie murów miejskich sięgają 1308 r.

⁸⁰ Niezdefiniowany funkcjonariusz, w 1387 r. wymieniony na liście płac po wójcie, może wójt nowomiejski.

⁸¹ W 1386 r. odźwierny ratuszowy (*hostiarius pretorii* – funkcja odnotowywana od 1355 r.), stojący na czele personelu niższego o bliżej niezdefiniowanych kompetencjach. Wynagrodzenie wspólne z podwładnymi wyszczególnione w 1387 r.

⁸² Cyrkularze nadzorujący porządek w poszczególnych kwartałach miasta, odnotowywani od 1301 r., w 1387 r. wyliczono ich 16 (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 66–67).

⁸³ Obok wyżej wspomnianych, jako konkretne przykłady czeladzi miejskiej wymieniono więc kolejno pisarzy miejskich i ławniczych, wójtów sądowych, strażników na wieżach i służbę bramną. Podobny skład podany w 1386 r., wcześniejsze wersje zróżnicowane, niekiedy obejmujące też żołnierzy. Płace wójta, 6 stróżów bramnych, 3 strażników i innych tu niewymienionych podano w 1387 r.

⁸⁴ Niemal powtórzony akapit rachunków z 1386 r., o wydatkach na budowę mostów i dróg w Szczytnikach i Kowalach (ta wieś tu dodana), na kosiarzy trawy (dodani) i rąbiących chrust, przycinających drzewa (dodani) i wiklinę oraz innych pracujących tam robotników, na wywóz mierzwy z miasta i na pachółków targowych (por. 1387 r., gdzie rozpisane dwóch ostatnich pozycji – z tym, iż wywóz mierzwy w ramach pozycji transport).

⁸⁵ W 1386 r. *super domo Berusch*, która to lekcja wydaje się prawidłowa. W 1387 r. *Berusch* figurował na liście płac stróżów bramnych. W połączeniu z lokalizacją domu przy Bramie Nowej (do Nowego Miasta), sugeruje to, iż chodziło o wartownię, mieszczącą mieszkanie strażnika.

⁸⁶ Duże podobieństwo z akapitem z 1386 r., gdzie także wśród inwestycji budowlanych: wspomniana wartownia przy bramie, mosty kamienne, czyli zapewne bruki w obrębie miasta (tu wykreślone), i koło wodne zasilające wodociągi. Nową pozycją jest tylko naprawa nienazwanej bramy.

Summa LX mrc. VI mrc. III^f scot. I qrt.

Item vm hulcz czu den gebu^edin, vm eysin, vm nayl, czymmirlawte lon, bretsnydern, smedyn, brokenern, dy yn der stat gebrukt han hyn vnd her⁸⁷.

Summa LXXVIII^f mrc. IV scot.

Item vff den marstal, dem gesynde, pherde, way^ene, vm habyr, vm sa^etel, vm czo^eme vnd andir geschirre daz czu wayn gehort vnd czu pherden⁸⁸, vnd ouch daz lan den amechtlew^tin, als czygilmeyster, molmeyster, salczmeyster vnd andirn amechtlew^tin⁸⁹ vnd dem gesynde czu der lecze⁹⁰.

Summa LXX mrc. XVI scot.

[s. 5]

Item vff dy gemeyne czerunge, dy man tegelichin tut vff dem rathuse etc.⁹¹

Summa C mr. XX mrc. IX scot.

Item. So hat etlychin person czerunge vff gericht, dy sy getan <pelcz⁹²> han ken Prage⁹³.

Summa C mr. XXIII mrc.

Summa summarum omnium distributorum III^M. III^C. XXXII mr. I f.

⁸⁷ Połączenie wydatków na materiały budowlane – drewno, żelazo i gwoździe – z wynagrodzeniami cieśli, pracowników tartaku, kowali i brukarzy za prace wykonane w mieście jest jednym z wielu wariantów księgowania tych stale powtarzających się pozycji rachunków komunalnych.

⁸⁸ Wydatki na stajnię miejską, z mniej lub bardziej szczegółowym opisem ich składników (tu: konie, czeladź, wozy, owies, siodła, uzdy oraz reszta uprzęży i rzędu) odnotowywano od 1346 r.

⁸⁹ Wynagrodzenie „urzędników” kierujących przedsiębiorstwami miejskimi. Termin *amecht* (*officium*) – służba, urząd, choć źródłowo „od zawsze” stosowany do wybranych monopolii: *officium* (...) *scrodambach* (1273), *schrotambach* (1299), *amechte des brengadens* (rota przysięgi z XV w.), w historiografii wrocławskiej odnoszony jest do tzw. urzędów, czyli komórek nadzoru rady nad poszczególnymi działami spraw komunalnych, których istnienie dostrzegano dotąd dopiero w związku z reformami ustrojowymi z 1439 r. Między innymi były wśród nich *Ziegelamt*, *Muhlenamt* i *Salzamt*. W świetle naszego zapisu sądzić można, iż funkcjonowały one wcześniej, a do ich struktury odnosi się spis „przełożonych do przedsięwzięć miejskich” z 1356 lub 1357 r., czyli pięciu par patrycjuszów aktualnie nie zasiadających w radzie lub ławie, przydzielonych do: 1) soli, 2) Szczytnik i cegielni, 3) młynów i mostów, 4) czynszu i 5) muru, budowli i pieców (CDS 3, s. 154). Nic nie wiemy jednak o nazywaniu tychże przełożonych (*prefecti*) „mistrzami”, ich XV-wiecznych odpowiedników zaś określano zawsze mianem „panów” (*Ziegelherrn*, *Salzherrn* itp.) z racji, iż byli rajcami i ławnikami. Pobierali oni wynagrodzenie (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 38, 41, 73–76). W rozliczeniach niektórych działań gospodarki komunalnej w 1387 r., dotyczących soli czy cegielni, pojawiają się nazwiska patrycjuszy, mogących pełnić jakieś kierownicze funkcje gospodarcze. Ale równolegle należy zwrócić uwagę na rozmaitych „mistrzów”, profesjonalistów pozostających na służbie miasta, lub wprost będących jego funkcjonariuszami: *magister curie Swidnicensis* (1377) kierujący Piwnicą Świdnicką, *rormeister* (1387) odpowiadający za wodociągi, *magister edificiorum* (1387), czyli baumajster, *magister cippi* (1387) kierujący więzieniem, *magister molendini* (1387) kierujący *Grabinmol*, czyli młynem zwanym później 7 Kół.

⁹⁰ Wynagrodzenie czeladzi „do odczytywania”? Pozycja, podobnie jak powyższa, całkowicie oryginalna. Natomiast od 1301 r. odnotowywano wydatki na posłańców (*nunciis*, *cursores*).

⁹¹ Odpowiednikiem tychże wydatków ogólnych, czynionych codziennie na ratuszu, były zwykłe pozycje zatytułowane: *communibus / allis cottidianis expensis pretorii*, albo *super communia distributa*. Zawartość pozycji *communia* rozpisano w 1387 r.

⁹² Sens dopisku o futrze nieznan.

⁹³ Możliwość procesu przed sądem w Pradze przewidywało jedynie prawo ziemskie (por. T. Goerlitz, *op. cit.*, s. 104), tak więc chodzić musiało o jakąś kwestię nadzwyczajną, rozstrzyganą przed

Indeks osób

- Adam Mathis, *poborca [dalej: pob.] w kwartale [dalej: kw.] Słodowników s. 251*
Avenulf [Aneual?], *pob. na ulicy [dalej: ul.] Galijskiej s. 251*
Baruch [Berusch], *stróż Bramy Nowej s. 257*
Ber Bartholomeus, *2 × pob. w Nowym Mieście i na Piasku s. 250, 251*
Czippirney Paulus, *2 × pob. w kw. Kupców s. 250, 251*
Deckintychs, *pob. w kw. Rzeźników s. 251*
Frankckinstein Nicolaus, *pob. w kw. Kupców s. 250*
Frytag Tycze, *pob. w Nowym Mieście i na Piasku s. 250*
Godyn, *funkcjonariusz miejski s. 257*
Gramschicz Johannes, *pob. w kw. Słodowników s. 250*
Grunynk Paulus, *pob. w kw. Kuśnierzy s. 250*
Heydehain Nicolaus, *pob. w kw. Słodowników s. 251*
Hirsberg Nicolaus, *pob. na ul. Galijskiej s. 251*
Hundisfelt, *pob. w kw. Rzeźników s. 251*
Hunerman Petrus, *pob. na ul. Galijskiej s. 250*
Jencz Mathis, *pob. w kw. Kupców s. 251*
Jowir Johannes, *pob. w kw. Słodowników s. 251*
Jungelowde, *pob. w kw. Kuśnierzy s. 251*
Jungenytsche, *pob. w kw. Wielkim s. 251*
Keseling, *pob. w Nowym Mieście i na Piasku s. 251*
Kuschnyk [Choustnik] Benysch von, *starosta świdnicki s. 256*
Leypener, *pob. w kw. Kuśnierzy s. 251*
Molner Nicklos, *pob. w kw. Rzeźników s. 251*
Monsterberg Hensil, *pob. w Nowym Mieście i na Piasku s. 251*
Nebeger Petir, *pob. w kw. Rzeźników s. 250*
Platener Jo., *2 × pob. na ul. Galijskiej s. 251*
Rassilwicz Nicolaus, *pob. w kw. Rzeźników s. 251*
Rewber Johannes, *pob. w kw. Kuśnierzy s. 250*
Rosintal Lenhard, *pob. w kw. Kuśnierzy s. 251*
Sagan Johannes, *pob. w kw. Kupców s. 251*
Snorrebein Martinus, *pob. na ul. Galijskiej s. 250*
Swinsberg, *odźwierny ratuszowy s. 257*
Swynsberg Conradus, *pob. w kw. Rzeźników s. 250*
Tamme Ottho, *pob. w Nowym Mieście i na Piasku s. 251*
Theschencz [Czechnicz] Paulus, *pob. w kw. Wielkim s. 251*
Tschencz [Czechnicz] Petrus, *pob. w kw. Wielkim s. 251*

trybunałem królewskim. Sugeruje to także wydana kwota, z pewnością wykraczająca poza koszty utrzymania delegacji. Sprawa mogła mieć związek z poselstwem zbuntowanego spółstwa, które dotarło do króla, co potwierdza dokument z 27 IX 1389 r. (CDS 11, s. XXII–XXIII, nr 17 s. 157–158), albo ze sporem z księżętami opolskimi, wywołanym w 1390 r. próbą egzekwowania na mieście poręczono-
nego przezeń zobowiązania monarchy (por. A. Mosbach, *Ueber die Gefangennehmung des Bischofs von Kujawien und Herzogs von Oppeln, Johann, Kropidlo genannt, in Breslau am 6 Dezember 1410*, ZVGS 7, H. 1, 1866, s. 78–79).

Tyncz Petir, *pob. w kw. Wielkim s. 250*

Vyow Conradus, *pob. w kw. Kuśnierzy s. 251*

Wonschilburg Heinricus, *pob. w kw. Wielkim s. 251*

Wylkow Michil, *pob. w kw. Kupców s. 251*

Wynant Hensil, *2 × pob. w kw. Słodowników s. 250, 251*

Wygasse, *pob. w kw. Wielkim s. 250*